

ВИБОРЧА СИСТЕМА СЕРБІЇ В ПОСТ-КОМУНІСТИЧНОМУ ПЕРІОДІ

Формування та становлення виборчої системи Сербії, було ускладнено тривалим періодом кризи і розпаду СФРЮ, епохою громадянської війни, що надзвичайно негативно відобразилось на трансформаційних електорально-правових процесах в Сербії. За майже два десятиліття виборче право Сербії зазнало і структурні і локальні зміни, які торкнулися і типа виборчої системи Сербії, і цілого ряду елементів, що помітно впливають на перспективи розвитку партійної і парламентської сфер політичної системи Сербії. З прийняттям Конституції Республіки Сербія в 1990 р. принцип делегування як основної при побудові системи органів представницької влади Республіки був замінений на принцип народного представництва, характерний для абсолютної більшості європейських держав. Перехід до багатопартійної системи повинен був стати кроком до утвердження в Югославії парламентаризму європейського зразка. Через виняткове загострення ситуації в країні, що загрожувала крахом союзної держави, цей перехід слід було здійснити в найкоротші терміни. Всього декілька місяців знадобилося для організації виборів на невідомій досі багатопартійній основі.

На перших після Другої світової війни багатопартійних виборах до Народної Скупщини Республіки Сербія в грудні 1990 р. була застосована мажоритарна виборча система з двох турів. Зазначена виборча система найбільшою мірою відповідала інтересам перш за все правлячій Соціалістичній партії Сербії, оскільки її голова Слободан Мілошевич мав значну підтримку і авторитет серед виборців, а також наявністю авторитетних і талановитих кадрів у партії. Навпаки, для опозиційних партій, що знаходилися на етапі формування, організаційна структура яких практично зводилася до декількох десятків учасників в двох-трьох найбільших мегаполісах, без фінансування, без впливу в ЗМІ, мажоритарна виборча система була свідомо програшною. Саме тому вони і виступали за пропорційну виборчу систему. Вже на перших виборах в депутати Народної Скупщини вживання мажоритарної виборчої системи привело до закономірних результатів — оглушливої перемоги Соціалістичної партії Сербії. Навраши близько 46 % голосів, Соціалістична партія Сербії отримала 194 депутатських крісла (майже 80 %). Вживання цієї виборчої моделі забезпечило можливість партіям національних меншин бути представленими в Народній Скупщині. Відповідно до статистичних даних загальна кількість депутатів від партій, що представляли угорську національну меншість, мусульман

Сербії, була пропорційна відсотку цих груп в загальному складі населення Сербії.

Криза політичних інститутів, безперервні виступи опозиції, погіршення позиції Союдної Республіки Югославія на міжнародній арені в результаті введення санкцій Радою Безпеки ООН привели до скликання Круглого столу за участю влади і опозиції, заявленою метою якого став пошук компромісу відносно майбутнього виборчої системи на майбутніх позачергових парламентських і президентських виборах. Позиція Соціалістичної партії Сербії полягала в тому, щоб кількість виборчих округів була удвічі більше, а саме сформовано 9 виборчих округів, 5-процентний виборчий поріг і метод д'Ондта для розподілу мандатів. І хоча опозиція не підписала остаточний документ Круглого столу, виборчий закон, що відобразив найважливіші його положення був прийнятий Народною Скупщиною. Саме на підставі цього виборчого закону пройшли і перші позачергові вибори 1992 р. і наступні позачергові вибори 1993 р.

Чергові зміни у виборчому законодавстві Сербії також стосувалися виборчого округу. За пропозицією Сербської радикальної партії 9 жовтня Народна Скупщина Республіки Сербія ухвалила новий Закон про вибори народних депутатів, відповідно до якого Сербія на парламентських виборах тепер стала єдиним виборчим округом. Після розпаду Демократичної опозиції Сербії, на виборах народних депутатів в 2003 виявилася згубна дія ефекту єдиного виборчого округу на пропорційний розподіл депутатських мандатів. Результатом виборів до Народної Скупщини Сербії стало те, що вперше з моменту проголошення багатопартійності в 1990 р. в ній не були представлені малі партії, і перш за все партії національних меншин. Декілька пізніше наслідки згаданої виборчої моделі були пом'якшені тим, що законний виборчий поріг був скасований для національних меншин. Тепер політичні партії, що представляють національні меншини Сербії, могли брати участь в розподілі депутатських мандатів, не дивлячись на те, що набрали менше 5 % голосів виборців і їм залишалося здолати лише природний виборчий поріг.

Отже, аналіз процесу становлення та формування виборчої системи Сербії в пост-комуністичному періоді дозволяє зробити висновок про те, що інститут організації і проведення виборів в Сербії зазнав ряд істотних реформ, а саме відбулася зміна виборчої моделі мажоритарної на пропорційну виборчу систему, яка була запроваджена у 1992 році. Крім того, інновації в області виборчого законодавства стосувалися розміру виборчого округу, який має сильну регулюючу дію на результати виборів.